

DOBOSY ILDIKÓ (1992) Budapest

III. helyezett

DOBOSY ILDIKÓ

Hallgatni arany

A befogadás művészete

Írásomban arra keresem a választ, hogy a kommunikációs paradigmaváltás milyen hatással volt hagyományos értékszerkezetünkre és kommunikációnk minőségére, illetve hogy milyen attitűdöt vegyen fel a jelenkor embere ahhoz, hogy az építő és romboló hatásoknak ne csupán passzív elszennvedője és szemlélője legyen, hanem hogy aktívan tegyen az új infokommunikációs eszközökből adódó előnyök kihasználása és a hátrányok minimalizálása érdekében. A befogadás művészete nem más, mint megválasztani és megkülönböztetni a hasznost a haszontalantól, a lényegest a lényegtelenről egy olyan világban, ahol ingerek és impulzusok milliói bombázzák az emberi tudatot. Csak az tud érdemben adni és értékeket kinyilatkoztatni, aki előtte elsajátította a befogadás megfelelő módját. A hagyomány is a kommunikáció ilyenfajta módja, a régi idők embere és bölcsessége így szól hozzánk a múltból, és ha megnyilvánulási formája a mindenkori jelen igényei szerint változik és újraformálódik is, a hagyomány hordozta emberi értékek örök érvényű igazságok. Ezeket az értékeket és újraalakult formájukat vizsgálom a társadalom három szerveződési szintjén: a nemzeti öntudat, a hagyományos családmódel és az egyén belső gondolati életének szempontjából.

1. HAGYOMÁNY ÚTJÁN

A kommunikáció maga az élet. Információk és jelek kódolt üzenetei életáramként pulzálnak két elmentés pólus: az adó és a befogadó fél között. Ebből az állandó, meg nem szűnő folyamatból táplálkozik agyunk miriádnyi sejtje, egész ideg- és hormonrendszerünk, és ennek köszönhetjük azt is, hogy emberként az egyedfejlődés csúcására jutottunk. Őseink végtelenbe tűnő láncolata megfelelően értelmezte a környezetében létrejött változásokat. A befogadás aktusa és alkalmazkodóképessége révén különböző viselkedési mintákkal, találmányokkal, kulturális vívmányokkal felelt: ez az adás aktusa. Ebből az aktusból kapja minden ember örökségül a hagyományt. A benne rejlő értékszerkezet támpontként szolgál az ember életét befolyásoló hatalmas erőhatások közepette. Külső erőként jelenik meg a természet, amelyet az állatok testükbe kódolt ösztönrendszerként kapnak meg, míg a szellemiség és testiség között egyensúlyozó ember kénytelen a hagyomány értékszerkezetén keresztül megtanulni a helyes ritmust és együttműködést a természettel, a vetési időszakokat, a különböző betegségek gyógymódját és a természetben munkáló energiák minőségét, hogy azokat találmányaiban, technikai vívmányaiban megfelelően kiaknázza.

Ezzel egyidejűleg belülről is munkál két hatalmas erő az emberben, amelyek megzabolázása, helyes használata legalább akkora ügyességet és erőbefektetést igényel, mint a természeti erők igába hajtása. Ez a két erő két ösztön is egyben: az ön- és a fajfenntartás. Különböző korok és kultúrák megannyi irányelvet és útmutatást dolgoztak ki az emberiség számára, hogy e két ösztönt kordában tartsák, a belőlük eredő energiát saját és mások javára használják. Ilyenek például a párválasztás hagyományai, a férfivá, illetve nővé érés beavatási rítusai. Az ösztönök működési rendellenességeire – amely a természettől elszakított emberi psziché sajátossága – is figyelmeztetnek ezek az irányelvek. A hét főbűn is ezt hivatott kifejezni, de híres magyar közmondásaink és szólásaink is célba veszik az emberi psziché ezen visszasságait, legyen szó mohóságról, falánkságról vagy akár bujaságról – amely mind a már említett két ösztön kizsákmányolásából ered, a túlzásba vitt élvhajhászásból, amely a természet és így hosszú távon testünk, lelkünk ellen is dolgozik.

Így közli velünk a hagyomány évezredes bölcsességén keresztül, hogy mi hoz áldást és mi hoz átkot az emberre. Kollektív atyai intések és anyai simogatások az ember ellentétekkel összeszött

jellemében. Népmeséken, népdalokon, szólásokon, mondásokon át, szájhagyomány útján csörge-dezik vérünkben az ősök ereje. A hagyománynak még lehet számtalan megnyilatkozási formája és szerveződési szintje, hiszen nemcsak nemzetnek, kultúrának, de régióknak, településeknek, sőt családoknak is lehet olyan, generációkon át kidolgozott értékszerkezete, amely hagyománynak minősül. Ha alkotóelemeire bontjuk, minden esetben szükség van egy emberekből álló közegre, egy olyan csoportra, amelynek minden egyes tagja közös érdekek mentén elfogadja az örökségül kapott értékeket, iránymutatásokat és szokásokat, majd azokat továbbörökíti. A legfontosabb tényező pedig az idő, amely tapasztalatokká, majd mély beidegződésekké érleli a különböző értékeket és azok létjogosultságát. Bár a hagyomány szerepe eredendően az emberek segítése, a közösségeken belüli rend felállítása, de mivel ember alkotta és ember is tartja fenn, az ősi bölcsesség olyan lencsén keresztül vegyül a hagyományba, amelyet érdekcsoportok kapzsisága, babona és tudatlanság homályosít el. Így kultúránk nemcsak örökséget hagyományoz ránk, de súlyos adósságokat is, amelyeket a mindenkori jelenkornak kell törlesztenie.

A fundamentalizmus az egyik legsarkalatosabb példája a hagyományból adódó visszaéléseknek, amely a vallás ősi hagyományaihoz és tanításaihoz való túlzott ragaszkodást, a tanok radikális betartatását és azok szó szerinti értelmezését hirdeti. Pejoratív felhangja és sokféle értelmezése miatt igen nehéz pontosan körülhatárolni a fundamentalizmus fogalmát, talán Dominic Milroy római bencés teológus érinti leginkább a hagyományokhoz való túlzott ragaszkodás negatív vetületét. Szerinte a fundamentalizmus végsőkéig leegyszerűsített vallás, nem engedi szóhoz jutni az értelmet, nem ad helyet a kétkedésnek, a felülvizsgálatnak. Nincs párbeszéd a hagyomány és a mindenkori jelen emberének környezeti változásai, belső világa között. Meghal a kommunikációban pulzáló élet. Míg a népi bölcsesség szájhagyomány útján terjed, így rugalmasabban alakítható, de nehezebben is visszakövethető, addig a vallási hagyomány értékszerkezete kőbe vésett, írásos, betartandó.

Bár tagadhatatlan a vallásnak a társadalom fejlődésében játszott szerepe és szükségszerűsége, hiszen rendet teremteni a káoszban és közösségeket összekovácsolni csak egyezményes értékek alapján lehet, a különböző érdekcsoportok vallási hagyományokra gyakorolt káros befolyása, illetve más érdekcsoportok figyelmen kívül hagyása alakította ki azt az elnyomó patriarchális rendszert, amelyben jelenleg is élünk. Az egyoldalú kommunikáció – amelyben a kiváltságos elit határozza meg és formálja az értékeket, az alárendelt tömeg pedig csak befogadja azt, hallgat és tűr, bármilyen visszacsatolási vagy kitérés lehetőség nélkül – olyan társadalmi jelenségeket eredményezett, mint az osztályharcok, a kasztrendszer, de mégis leginkább a nők alárendelt helyzetében csúcsondik ki.

A matriarchális társadalom régi idők kódébe vész, feljegyzések alig maradtak fenn, mégis él még néhány memóriafoszlány az emberiség kollektív tudatában azokról a korokról, amikor a nőknek nem csak mellékszerep jutott az élet színpadán. Amikor a nőket a férfiakkal együtt tisztelték, bölcsességüket, véleményüket értő fülek hallgatták, és intuíciójukat nem nyomta el viselkedési normák és mesterségesen kreált értékek keretrendszerre. Ezekben a régi időkben a nőket nem csak testi funkcióik alapján határozták meg, hiszen a termékenység kultusz mellett szerepet kapott a női lélek ápolása is, amely ugyanúgy vágyhat alkotni, megnyilvánulni, önkifejezni, mint egy férfié, és ezért a társadalom nem nyom rá szegénybélyeget. Ezen régi értékek ápolását és újjáélesztését tárgyalja dr. Clarissa Pinkola Estés, a híres jungiánus pszichoanalitikus nagy sikerű, *Farkasokkal futó asszonyok* című könyvében (Édesvíz, 2017), amelyben a generációról generációra átadott hagyományban, a népmesékben rejlő mögöttes tartalmakat és évezredek bölcsességét elemzi és dolgozza fel, amely irányításként kíván szolgálni a modern nőnek, hogy visszataláljon ősi, zabolátlan természetéhez, amelyet megszelídítve kiteljesedettebb életet élhet. Buzdít a művészet megismerésre, az alkotásra, az önálló gondolkodásra, a megérzésekbe vetett bizalomra és arra, hogy merjünk kiállni magunkért.

Ezeket a belső késztetéseket nyomta el évezredek óta a patriarchális társadalom, amely a nőkben megnyilvánuló passzívabb, befogadó természetet zsákmányolta ki a végsőkéig. Alárendeltségi viszonyban, méltatlan helyzetben tartotta a gyengébbik nemet egy olyan sötét és tudatlan korban, ahol a befogadás és hallgatás értékei, mint a kompromisszumkészség, önfeláldozókészség, megbocsátás, kedvesség, gyengeséget jelentettek, holott hatalmas rejtett erők ezek. Az ősi bölcséségen alapuló hagyomány által meghatározott férfi- és női szerepköröknek volt létjogosultsága,

hiszen a megfelelő munkamegosztás és bizonyos férfi- és női jellemerők ápolása elengedhetetlen volt a gyermeknevelésben és a fajfenntartásban. A biztonságot nyújtó férfi és a gondoskodást adó nő ősképei olyan irányelvek, amelyek évmilliók alatt alakultak ki. Az emberi gyarlóság viszont ezen ősi erőket kihasználta és elferdítette, és ez azt eredményezte, hogy a női értékeket, az önálló gondolkodásra, önmegismerésre való késztetést és a hallgatás nemes aktusát lefokozták az „asszony, te csak hallgass” mentalitássá, amely korlátozta a nőket az élet megannyi területén. A szavazati jogtól és az oktatástól való megfosztottság csak néhány a számtalan, nőket ért atrocitásból, a hagyományból adódó visszaélésekből.

A legjelentősebb bizonyítéka annak, hogy bizonyos örök érvényűnek hitt igazságok és érték-szerkezetek elavulhatnak, jól példázható a nők helyzetének javuló tendenciájával. A feminizmus térnyerése az első világháború idejére tehető, ahol a nők olyan helyzetbe kerültek a harcban álló férfiak miatt, hogy a hátszországban a termelés szinten tartására és a hadiiparban is szükség volt munkaerejükre – ezzel végképp bebizonyosodott, hogy nők is képesek a korábban csak férfiak által végzett munkák elvégzésére, és emellett ugyanúgy helyt kellett állniuk hagyományos női szerepkörökben is. A háború emberveszteségei után sok nőnek özvegyként kellett boldogulnia, így munkába álltak, és a 20. század kulturális vívmányai és feminista mozgalmi során a nők elnyerték függetlenségüket és az egyenjogúságot. Angliában, sőt Magyarországon is 1918-ban, a háború után már szavazhattak a nők. Az élet egyre több területén jeleskedtek, élvezhették az addig csak férfiaknak járó kiváltságokat.

Ennek ellenére a nők a mai napig hátrányos helyzetben vannak, gúny tárgya lett a feminizmus, szégyenteljes a karrierista nő, és bár tagadhatatlan, hogy vannak túlkapások ezen a területen, nagyon sokan visszasírják azokat az időket, amikor a nő nem kapott még nadrágot a szoknya mellé, amikor még tiltott kérdés volt számukra a „miért?”. Mert így éltek ősünk. Mert ha eddig működött, ezentúl is működnie kell. Mert ez a megszokott: ez a hagyomány. Ahogy a *Hegedűs a háztetőn* című darabban is mondják: „Meggkérdzhetnék, hogyan kezdődött ez a hagyomány. Megmondhatom: nem tudom. A hagyomány az hagyomány. Mindenkinek kijelöli a helyét, az útját, hogy mindenki tudja, mit vár tőle Isten.” Lépten-nyomon hagyományba ütközünk: hagyománya van az étkezésnek, a párválasztásnak, a gyerekevelésnek, a népi és vallásos ünnepeknek, hagyománya van a családoknak, városoknak, nemzeteknek és kultúráknak is. Egy dolognak nincs hagyománya: az arctalan tömegnek. Ennek a korát éljük most.

A már a fentiekben említett, a hagyomány érték-szerkezetének kialakulásához szükséges tényezők mind hiányoznak globalizált világunkban. Hiányzik a megfelelő közeg. A kommunikációs paradigmaváltásnak köszönhetően a határvonalak elmosódtak a kultúrák és a nemzetek között, virágzik a multikulturalizmus annak minden előnyével és hátrányával. Az internet térnyerésének köszönhetően olyan messzi kultúráknak és közösségeknek kell összekapcsolódnia, amelyre nem volt még példa a történelemben. Percek alatt köthetünk üzenetet vagy ismerkedhetünk olyan emberekkel, akik a Föld ellentétes pontján élnek, a miénktől teljesen különböző értékrendszerrel és hagyományokkal. A világgazdaságban bekövetkezett változások és a virtuális világ szociokulturális hatásai miatt ez már nemcsak lehetőség, hanem szükségszerűség is. Ilyen közegben a régi érték-szerkezetek felhígnak, újak ugyanakkor nem tudnak kialakulni a kulturális különbözőségek miatt. Ami illedelmes, tisztelettudó viselkedés egy altruista japánnak, az lehet túlzott udvariaskodás egy amerikainak, és ami az amerikainak egészséges önbizalom, az a japán számára már hengegés lehet. Ezek olyan mélyen gyökerező kulturális beidegződések, hogy szinte lehetetlen egy globális érték-szerkezetet kialakítani társadalmunk jelenlegi állapotában. Számos kutatás tárgya, hogy az emberiség homogenizálódni fog-e a hagyomány területén, vagy nemzeti öntudatát megőrizve zajlik-e majd a globális együttműködés a nemzetek között. Nemcsak az értékek, de a multikulturális közeg érdekei is annyira sokfélék és szerteágazóak, hogy ezek egyensúlyban tartása, optimalizálása eljövendő korunk legnagyobb próbája lesz.

Hiányzik az idő. A hagyomány kialakulásához idő kell, próbára kell tenni, tapasztalni kell, és a mindenkori közeg visszajelzései alapján kell tovább formálni. Ha valami nagyon felértékelődött és felgyorsult jelen korunkban, az az idő. A társadalmi mechanizmusok nem tudnak ilyen gyorsan reagálni az exponenciális fejlődésre, túl sokfélék az érdekek, túl sok az inger, az információ áramlása annyira felgyorsult, hogy nagyon megterhelő az emberi psziché számára ennyi mindent feldolgozni és helyesen értékelni. Nemcsak embermilliók életébe nyerhetünk akár egyenként is betekintést

a közösségi médiának köszönhetően, de távoli kultúrák és virtuális fantáziavilágok, félvalóságok is elérhetőkké váltak az ember számára. A világgazdasági folyamatok és az információs forradalom alapjaiban változtatja meg gondolkodásunkat és interperszonális kapcsolatainkat. A hagyományos családmóddal átalakul, akár csak közösségeink, társadalmunk. Ez a folyamat visszafordíthatatlan és egyben szükségszerű, bármennyire is embert próbálnak tűnik.

A régi értékek eltűnése, a hagyomány érték szerkezetének felbomlása és újjaalakulása nem a globalizáció káros következménye, hanem az ember által elindított önmegismerési folyamat elkerülhetetlen velejárója. Az emberiség nagy vizsgálója lesz, hogy a régi és új értékrendszerek között felismeri-e az univerzális értékeket, amelyek az embert Emberré teszik, és ki tud-e alakítani magának egy olyan belső, magas minőségű moralitást, amely a gyökereitől, hagyományaitól és a természettől is egyre távolabb sodródó világpolgárt képes a helyes úton tartani. A vizsga sikeressége nagyban függ attól a készségtől, amelyet a befogadás művészetének nevezünk – ez az információ megfelelő feldolgozása, szűrése, a megkülönböztetés képessége. Ezzel a belső tudással felvértezve ki tudunk jutni jelenkorunk útvesztőjéből.

2. JELENKORUNK ÚTVESZTŐJE

A 21. század információs robbanása radikális változásokat hozott az ember életébe. Bár azt mondják, hogy a történelem megismétli önmagát, bizony lehet állítani, hogy egyik kulturális és technológiai vívmány sem volt akkora hatással az emberiségre, amely ilyen rövid idő alatt, ilyen jelentős mértékben átforgatta volna társadalmunkat. Az emberi érzékelés és gondolatvilág alapjaiban változott meg. Valóságérzékelésünk két tényezőjét, a tér és az idő felfogását forradalmasította jelenkorunk kommunikációs paradigmaváltása. A kommunikációhoz mindig kell egy közeg vagy csatorna, amelyen keresztül a kódolt információ áramlik adó és befogadó között. A telefon feltalálásáig ez a csatorna vagy a levegőben rezgő elhangzott szó volt, vagy papíralapú volt, amely bár nem igényelte, hogy az adó és befogadó felek egy térben legyenek az üzenet átadásához, az információnak mégis térben kellett mozognia, és az információ elvüléséhez vagy megsemmisüléséhez vezethetett. Elég csak a történelem első maratonfutójára gondolni, ahol bár az információ sikeresen célba ért, de ez a követ, vagyis az adó fél életébe került. Bár sikeres kommunikációnak azt nevezik, ahol az információ sértetlenül és lehetőleg megfelelő időben eléri a befogadó felet, mégiscsak jobb, ha a közlés aktusa során az adó fél is épségben marad.

Az emberiségnek gigászi küzdelmeket kellett vívnia a tér-idő meghódításáért, és akárhányszor győzelmet aratott, egy új korszak kezdődött el. Legyen szó akár az írás feltalálásáról, amely az ókor kezdetét jelöli, és egyben az emberi kommunikáció első nagy vívmánya, amely diadalmaskodik az idő folyamának erózióján, vagy a heliocentrikus világmép térnyeréséről, a kopernikuszi fordulatról, amelyet a modern tudományok kiindulópontjaként is emlegetnek, és amely fordulat gyökeresen megváltoztatta az emberiség térről alkotott felfogását. Jelenkorunkban egy új fordulóponthoz állunk. Az emberi kommunikáció második nagy vívmányának korát éljük. A tömegkommunikáció megjelenésével most már a tér-idő diadalmaskodik az emberiség. Az emberi túlélés alapfeltétele mindig is a megfelelő kommunikáció volt. Az emberi fejlődés együttműködés és összetartás nélkül lehetetlen, és ez a kommunikáció legmagasabb célja is egyben.

Számos nyelvben a *kommunikáció* kifejezés a *communio*, vagyis *közösség* szóból származik, ahogy azt a magyar *közlés* szavunk is hűen tükrözi. Tehát a kommunikáció legnemesebb formája nem más, mint különböző egyének értékes, jól megfontolt gondolatainak közzététele a köz javára. Erre válaszul érkezik a visszacsatolás a befogadó felektől, akik a kapott információ megfelelő értelése után hozzátoldják kiegészítő gondolataikat, egyetértésüket, illetve ellenvetésüket. Ez a kommunikáció leghatékonyabb, leggyümölcsözőbb formája, az ehhez hasonló brainstormingra épülnek a sikeres világvállalatok, így alakult ki szájhagyomány útján a népi bölcsesség, de még a kőkorszaki emberek is ezáltal alakították ki a közösségük számára leginkább jövedelmező munkamegosztást. A kommunikáció minősége a kommunikációs folyamat főbb tényezőinek minőségében rejlik. Ide tartozik az adó fél, a befogadó fél, a közlésre szánt információ és az azt szállító csatorna vagy közeg.

A 21. század technológiai vívmányainak és a tömegkommunikációs eszközök elterjedésének köszönhetően a kommunikációs csatornák soha nem látott minőségjavuláson mentek keresztül.

A tér-időt legyőzve beszélhetünk a világ másik végén élő rokonainkkal, illetve láthatjuk és hallhatjuk a múltat hangji, képi vagy audiovizuális formában. Az optikai kábelek és a telekommunikációs áramkörök segítségével olyan információk is elériek tudatunk küszöbét, amelyek addig csak a kiváltságos elit előjogai voltak. A világ összezsugorodott, az emberi tudat kitágult, a kommunikáció hatékonyabb és gyorsabb, mint valaha. Mégis ebben keresendő jelenkorunk útvesztője. Bár a kommunikációs csatornák minőségjavulása kétségkívül javított életünk számos területén, maga a kommunikáció folyamata nem ment keresztül minőségi javuláson, bár kétségtelen, hogy átalakult.

Megváltozott az adó és befogadó fél gondolkodása, hiszen korunk világpolgárai már más értékek szerint élnek életüket, mint elmúlt századaink hagyománytisztelő társadalma. Megváltozott az adó és befogadó fél jellege is. Az egyoldalú tömegkommunikációnak, a televízióknak és a rádióknak köszönhetően milliók hallgatták és fogadták be azt az információt, ami esetenként csak egyetlen adó féltől származott. Sokszor nem is lehetett az információ küldőjét beazonosítani, elég csak az amerikai reklámokban megbúvó szubliminális üzenetekre gondolni, vagy a világháborúk indoktrinációs propagandájára. Az internet megjelenésével kialakult a kétirányú tömegkommunikáció, ahol már visszacsatolás, párbeszéd is létrejehet a világ különböző részein élő emberek, de akár embercsoportok, az arctalan reklámpiar és az egyén között is, amely a marketingtevékenységet forradalmasította.

Megváltozott a közlés és a befogadás jellege is, amelyből egyenesen következik, hogy az információ jellege is megváltozott. Információnak számít egy insta-fotó, egy like, az, hogy ki mit evett reggelire, miután lefotózta, kinek mennyire telik arra, amire másnak nem. Gigászi méreteket öltött a kivagyiság és a magamutogatás, amely mindig is az emberi természet sajátja volt, de a közösségi média megjelenése csak olaj volt a tűzre. Sohasem volt ennyire lekövehető és ennyire kirakásban az emberi gyarlóság. A régi korok emberét még intette a hagyomány és a bölcs népi szólások: Ha hallgattál volna, bölcs maradtál volna. Sok beszédnek sok az alja. Hallgatni arany. Napjainkban azonban kontroll és szűrő nélkül közölnek mindent magukról az emberek. Az egyén belső gondolatvilága, privát szférája kiterítve hever a világhálón. A közösségi média rendkívül gazdaságos reklámfelület bárki számára, aki saját magát akarja fényezni. Felhígult az információ és a kommunikáció értéke. Az ember nem gondolkodik, nem mérlegel és nem bírál felül, mielőtt közöl, pedig ezek mind a magas szintű kommunikáció ismérvei. A közlés minőségével együtt romlott a befogadás minősége is.

A befogadás és a közlés egyazon érem két oldala, nincs az egyik a másik nélkül. Ahhoz, hogy értéket tudjunk közölni és a világban megvalósítani, előtte szellemi táplálékot kell a környező világból magunkhoz vennünk. Ehhez fel kell ismerni a végeláthatatlan információtengerből az értékest, és helyesen kell ápolni, továbbgondolni és visszacsatolással új formában közölni azt. Korunk információrengetegében útvesztőbe került az emberi tudat, olyan jelentéktelen információkkal bombázzák éjjel-nappal, amelyek mind gondolati, mind érzelmi életére károsan hatnak. Az internet megjelenése előtt az ember nem látta ilyen mértékben, hogy mennyi mindene lehetne – ez hatalmas lehetőség és szabadság is egyben, ugyanakkor olyan mérvű frusztrációt okoz, ami társadalmunk népbetegségének, a depresszióknak a melegágya. A túl sok inger mindig kiséletést okoz, és az emberi szervezet sem működik másképpen: kiégünk. Nem tudunk helyesen információt és értéket befogadni, és ezért a kommunikációnk is alacsony minőségű lesz. A minél gyorsabb kielégülés és a „most akarom” kultusza hálózza be egész gazdaságunkat, a reklámpiar, az emberek belső gondolati életét, és ez egy olyan nagyszerű találmányt, mint az internet és a közösségi média, egy virtuális állatkertté fokoz le, ahol önként mutogatják magukat az emberek. Pedig ha ezt a rendkívül gyors, egész világot behálózó virtuális felületet nemes célokra használnánk, eddig soha nem tapasztalt aranykorba lehetne átvezetni a morálisan még gyermekcipőben tipródó emberiséget.

Az ősi hindu hagyomány szerint az öntudat teszi az embert emberré. Az öntudat pedig az alapján mutatkozik meg, hogy az ember mire irányítja figyelmét, mire koncentrálna. Ott van az energia és az erő, ahol figyelem van. Hogy ez a figyelem mire irányul, az adja meg egy ember értékét. Ez nem más, mint az önálló gondolkodás adománya. Kötelesség. Nem kínálják tálcán a tudást, és az aranykor sem jöhet el magától, ha nem teszünk érte. Bármennyire is lehet okolni az információrobbanást a figyelem és a koncentrációs képesség szétforgácsolódásáért, végső soron az emberi gyarlóság az, ami mindig a legkisebb ellenállás felé visz, és a könnyebb utat választja. Ahogy Márai is mondta: „Egy nem változik: az emberi természet. Nincs erkölcs, érvelés, csoda, mely igazán és mélyen

ROMVÁRI MÁRTON, Kohézió, 2011; Izzó, 2011

változtatni tudna az emberi természetén.” Tény és való, az emberi természet nem változik... magától. Tenni kell érte. Lehetünk gyarlóságaink és gyengeségeink passzív elfogadói vagy annak megszelídítói. Ekkor és csak ekkor változik át az útvesztő válaszáttá, ahol már a szabad akarat dönt, és nem korunk és környezetünk kényszerítő tényezői.

Az embernek kettős természete van, mióta önmagára eszmélt. Ösztönei, gyarlósága, önzése a testhez köti, míg bajtársiassága, önfeláldozása, magas minőségű moralitása a szellemhez emeli fel. Minden világvallás és hagyomány eredeti rendeltetése az, hogy e kettőt kibékítse, egyensúlyban tartsa. Napjainkban ez a feladat ránk vár, mankók nélkül. A vallásban hitüket veszítették az emberek, a hagyományos értékek közül sok elavult, átalakult. Az embernek a fejlődés olyan fokára kell lépnie, ahol nem azért tesz valamit, mert régen is úgy tették, és nem azért, mert fél a láthatatlan szellemi hatalmaktól, hanem belső morális iránytűjét követve hozza meg a jó döntéseket. A vallásból és a hagyományból kimentik az örök érvényű igazságokat és értékeket, majd saját belsőjébe építik azokat. Saját belső erőből kell ráeszmélnünk ennek jelentőségére, és megtanulni a befogadás művészetét. Csak így tudunk később értéket adni és példát mutatni az eljövendő generációknak egy olyan világban, amely a természeti és a morális értékektől is egyre távolabb sodródik.

3. A VIRTUÁLIS ÉRZÉKELÉS – AZ ÚTVÁLASZTÓ

Ha világtörténelmünket az ember öntudatának és érzékelésének fejlődése szempontjából vizsgáljuk, hamar kitűnik, hogy az emberben munkáló szellemi felhajtóerő mindig saját maga és a világ megismerésére törekedett, és ez vezetett technikai újításokhoz, új eszmékhez, ideológiákhoz, hiszen ezáltal nemcsak megismerhette környezetét, de arra hatni is tudott, fizikai tehetetlenségét és korlátoltságát túlszárnyalva. Az ősember kezdeti törekvése, hogy karját meghosszabbítsa, hogy botokat és íjakat használva távolabbra tudjon hatni, mint közvetlen környezete, ugyanannak a belső erőnek a munkálása, amely a későbbi korok emberét arra készítette, hogy különböző technológiai vívmányokkal érzékelését kiterjessze, hiszen a világ megismerése és a külső impulzusok befogadása érzékszerveinken keresztül történik. Az emberi érzékelés terén viszont nem sok változás történt, hiszen biológiai szempontból ugyanazokkal a fülekkel és szemekkel, szagló- és ízlelőreceptorokkal volt testünk felfegyverkezve ötezer évvel ezelőtt, mint napjainkban.

Az ember tudati fejlődése viszont odáig vezetett, hogy ezt a korlátolt biológiai érzékelést az egész világot behálózó virtuális érzékeléssé alakítsa. Virtuális idegpályákat fejlesztett ki magának, amelyek optikai kábelek, magasfeszültségű áramkörök, routerek segítségével cikáznak a másodperc törtrésze alatt különböző szerverek és személyi számítógépek között. Olyan virtuális szuperagyak ezek, amelyek globális hálózata nem más, mint az emberiség digitalizált kollektív tudattalánja. Az ember gondolatolvasó lett a közösségi médiának köszönhetően, olyan dimenziókba is belát, amely addig az emberi psziché hozzáférhetetlen tárhelyein rejtőzött. Elég csupán a legnagyobb közösségi oldalt, a Facebookot megnyitni, és elolvasni a legelső mondatot, ami a kezdőlapon köszönt: „Mi jár a fejedben?” Egy személytelen kérdés egy személytelen rendszertől, és mégis emberek milliói osztják meg legbensőbb gondolataikat, félelmeiket, életük minden részébe betekintést nyújtanak, vizuális és hanganyaggal örökítik meg életük minden egyes mozzanatát, attól kezdve, hogy hol vannak, mit csinálnak és kivel.

A tömegkommunikáció és az internet elhozta a virtuális valóság korát, és ezzel együtt megjelent a virtuális érzékelés is. A *virtuális* szó jelentése: látszólagos, nem valós, nem létező. A virtuális valóság tehát fogalmi szempontból ellentétes jelentésű, egy olyan oximoron, amely rámutat jelenkorunk sajátosságaira. Bár érzékszerveink valóságosak maradtak, érzékelésünk virtuális jelleget vett fel, amivel befogadjuk a virtuális valóság kreálta jelenségeket. Minden olyan tudati tartalmat, amit a virtuális világ csatornáin keresztül fogadunk be, vagyis valami olyasminek a befogadását, amely csupán látszólagos, a fizikai valóságra nincsen tényleges hatással, az emberi tudatban mégis lenyomatot hagy, virtuális érzékelésnek tekinthetünk. Így a virtuális valóságban létező ember akár egy egész napot is eltölthet tevékenyen anélkül, hogy a fizikai világban bármilyen tényleges módosítást vagy cselekvést végrehajtott volna. Tudata viszont bejár több tucat kreált valóságot, és megismer rengeteg kreált vagy valós, de a kapcsolat szempontjából mégiscsak virtuális személyt.

Az ember tudata eddig főleg kifelé vetült, a létező jelenségeket vizsgálta, a fizikai valóság és a természet törvényszerűségeit, napjainkban azonban egy saját maga által létrehozott virtuális valóság felé fordul a figyelme, ami az önmegismerés egy következő lépcsőfoka. A virtuális valóság természetében nagyban hasonlít az ember pszichéjéhez, megfoghatatlan gondolati és érzelmi világához. Ahogy egy fájl a számítógép memóriatárában egy fizikailag megfoghatatlan egység, információtartalma mégis óriási erővel bírhat, ugyanúgy az ember gondolatai, emlékei is a valóság határmezsgyéjén táncolnak. Megfoghatatlan, a tudomány számára mérhetetlen, és a pszichoanalízis is csak botorkál az emberi tudattalan sötét vermeiben. Az emberi megismerés egy következő fokra lépett azzal, hogy közvetlen közelről vizsgálhat és érzékelhet egy olyan világot, amely bár érzékszervekkel is érzékelhető, de nem tartozik teljesen a fizikai valóság tartományába, ezért virtuális, tudati jellegű.

Egy olyan félszervi valóság az internet világa és az általa kreált virtuális valóság, ahol az emberi öntudat átlebeghet a fizika törvényeinek alárendelt, hagyományos értelemben vett valóságból egy olyan elvont, szellemi és absztrakt világba, ahová öntudata a kezdetektől fogva tart. Az emberi tudat és a virtuális valóság működése között egy mély analógia húzódik meg, és bármennyire is elengedhetetlen az emberiség önmegismerési folyamatában, rengeteg veszély is leselkedik az emberre ebből az irányból. Bár az emberiség minden technológiai vívmánya azt szolgálta, hogy az ember életét hatékonyabbá és könnyebbé tegye, időt és energiát szabadítson fel a szellemi épülésre, a túlzott gondolati és virtuális élet a test elsatnyulásához és a lélek kiégéséhez vezethet. Ahhoz, hogy a jelen embere sikeresen tudjon navigálni a két valóság között, szüksége van a befogadás művészetére, ami nem más, mint a lényeg látásának tehetsége. A lényeg az értékekben keresendő, az értékeket pedig a hagyomány és az ősi bölcsesség hordozza.

Ha virtuális analógiával élünk, olyan humán routereké, útválasztókká kell válnunk, amelyek a megfelelő információt a megfelelő módon juttatják el tudatunkba, lehetőleg a megfelelő időben. Így megőrizhetjük az univerzális értékeket a régi hagyományokban és értékstruktúrákban a társadalom különböző szerveződési fokain: nemzetek és kultúrák, a család és végül az egyén szintjén. Ezáltal az arany középúton tart minket a homogén társadalom és a nemzeti öntudat, a hagyományos családmódel és a jelenlegi párválasztási trendek, végül az individualizmus és a kollektívizmus között.

4. HOMOGÉN TÁRSADALOM VS. NEMZETI ÖNTUDAT

Egészen a múlt századig egy ember értékét az adta meg, hogy honnan származik, honnan erednek a gyökerei, nemesi vagy királyi földből. Születési előjoga volt azoknak, akik jó családból származtak, de a hovatartozás érzete nemzeti szinten is sokkal erősebb volt. Nem hiába mondta Talleyrand Napóleonnak: „Vedd el egy nép múltját, és azt teszel vele, amit akarsz.” A gyökértelen ember védtelen. Aki nem tudja, honnan jött, azzal kapcsolatban is bizonytalan, hogy merrefelé kéne tartania. De a gyökér nemcsak viszonyítási pontként szolgál, és nemcsak erős tartást, alapot ad. Legfőbb feladata emellett a táplálás. Minden kultúra és nemzet egyedi gasztronómiában, népviseletben, múltjában, de főleg mentalitásában, habitusában. A nemzetközösségek és kultúrák köré épült hagyományrendszer befogadja a nép minden egyes tagját, minden egyes egyénnek támpontul szolgál, hiszen a benne rejlő szokások és irányelvek az ősök hosszú láncolatán át kerültek bele a leszármazottak véráramába is. Otthont és hazát ad a hagyomány. Büszkeséget ad az ősök tisztelete, a nemzetet szolgáló titáni jellemek a házáért, a szabadságért folytatott küzdelme. Más népek ellen folytatott küzdelme.

A multikulturalizmus és a globalizáció megjelenésével testközelből tekinthetünk bele más kultúrákba és hagyományrendszerekbe. Saját bőrünkön tapasztalhatjuk a jóga jótékony hatásait, rendelhetünk sushit, ha úgy tartja kedvünk, de még az ünnepi kört is kibővíthetjük a Halloweennel vagy a Valentin-nappal. Dollármilliók iparágak épültek rá a kultúrák közötti keveredésre, életünk minden területén kapcsolatban vagyunk más nemzetek termékeivel, zenéjével és gasztronómiájával. Az internetnek hála a világ bármely pontjáról beszerezhetjük az életünkhöz szükséges alapanyagokat. Nehéz megőrizni a gyökereinket ilyen körülmények között. Amellett, hogy tagadhatatlan előnyökkel jár más kultúrák ismerete, és nagyban növeli az ember empátiára való képességét, hiszen a különbözőségeket csak úgy lehet igazán megérteni és tolerálni, ha az ember belelát egy másik kultúra mélyére, ugyanakkor a multikulturalizmus legnagyobb veszélye a nemzeti értékek lecserélése egy másik kultúrára.

ROMVÁRI MÁRTON, Felhők I., 2012

ROMVÁRI MÁRTON, Felhők II., 2012

Sokakban visszatetszést kelt a multikulturalizmus és a kozmopolita szemlélet, megvetik az Amerika-majmolást, és veszélyesnek tartják a kultúrák keveredését. Ha napjaink legnagyobb problémájára, a tömeges bevándorlásra és az abból adódó terrorveszélyre gondolunk, megérthető sokak félelme. Így az érem másik oldalán megjelent a nemzeti radikalizmus, amely viszont legalább olyan veszélyes, mint a gyökerek elvesztése, hiszen a legnemesebb értékeket, nemzeti örökségünket alacsonyítja le versengéssé, nemzet-egóvá. Ez nem hagyománytisztelet. Az igazi hagyományörző nem tekinti a többi hagyományrendszer értékeit alacsonyabb rendűnek, mindössze fontossági sorrendet állít fel, és saját népe hagyományát ápolja, míg a más népekével csak ismerkedik. A jelenkor embere nem fordíthat hátat és nem tagadhatja meg a többi nemzet kulturális hátterét.

Élhet-e digitalizált formában a hagyomány? Jelen társadalmunk azt őrzi meg, amiből lehet profitálni, így tehát a hagyományból is nagyrészt az marad meg, amire piaci igény van, ami gazdasági és turisztikai okokból jövedelmező. Népzeneinket átkeverik az előadók, nemzeti büszkeségünk, a népi viselet mintái már a milánói divathéten is megjelentek modernizált, leegyszerűsített formában, és több százezres a hagyományörző fesztiválok látogatottsága, mint a Művészetek Völgye, ahol a zene mellett a népi mesterségek is helyet kapnak, illetve a Kurultáj és az Ősök napja, ahol magyar és más testvértörzsek elevenítik fel honfoglalás kori őseink idejét. A nemzeti örökség megőrzésének kiépített, intézményesített rendszere van, így ez segíti a hagyomány gondozását, hiszen van igény rá, de ezt az igényt folyamatosan ápolni kell. Bármennyire is multikulturálissá vált világunk az infokommunikációs eszközöknek köszönhetően, éppen ezeken a csatornákon keresztül tudjuk őrizni a népi hagyományt és erősíteni a nemzeti öntudatot. A megemlékezés és a profit mellett még egy fontos szerepe van a hagyományörzésnek, amely időt álló érték: tiszteletre tanít.

Az viszont kérdéses, hogy ha társadalmunk annyira felhígul, hogy többségbe kerülnek a kétnemzetiségű emberek, akik, mondjuk, egy harmadik országban telepednek le, akkor ez a csoport hogyan tud majd ennyi kultúrához kötődni és azokat tiszteletben tartani. Az Egyesült Államok egy remek példája ennek a homogenizálódási folyamatnak, ahol büszkeség amerikainak lenni, és a vérvonalbeli származás másodlagos. Ez is mutatja a hagyomány átalakuló tendenciáját, amely nem a hovatarozást és a szokásokat helyezi előtérbe, hanem egy olyan jellemerőt, amely minden amerikait összeköt. Az amerikai embert a közös történelem és a szabadság eszméje köti össze, a büszkeség, hiszen mindnyájuk őse vállalta azt a nagy kihívást, hogy átkeljen a nagy vízen a szabad világba.

Ha az ember választ akar találni arra, hogyan fog kinézni egy homogenizálódott, multikulturális világ, akkor figyelje Amerikát. Nyilván ez még nagyon hosszú idő, és pontost választ nem lehet találni arra vonatkozólag, hogy a teljes összeolvadás bekövetkezik-e. Társadalmunk tovább fog digitalizálódni, és szükségszerű lesz, hogy egyes kultúrák lemondjanak bizonyos szokásokról, és átformálják értékstruktúráikat, hogy a kommunikációt megkönnyítsék. Mindenesetre, hogyha az ember helyesen fogadja be a hagyomány által hordozott örök érvényű igazságok üzenetét, felismeri az igazi értékeket és azt, hogy minden hagyomány célja, hogy a közösséget szolgálja, a nemzeti öntudat pedig az értékek tiszteletére, megbecsülésére tanít, akkor elérkezhetünk egy olyan időhöz, amikor a másik ember tisztelete fontosabb lesz, mint a hagyomány tisztelete.

5. TINDER ÉS GENDER VS. HAGYOMÁNYOS CSALÁDMODELL

A nemzeti öntudat mellett a család értéke az egyik legfontosabb tényező az ember életében, egy olyan sarkalatos pont, amely szintén radikálisan átformálódott a kommunikációs paradigmaváltásnak köszönhetően. A hagyományos családmódel az apából, az anyából és a gyerekekből áll, ahol a férfi dolgozik, míg a nő otthon vigyáz a gyerekekre és rendet tart. Ez a hagyomány abból a gyakorlati szükségszerűségből alakult ki, hogy a munkamegosztás a leghatékonyabb legyen a család boldogulása és a gyerekek érdekében. A férfi fizikailag erősebb, így ő a kenyérkereső, ő az, aki helytáll a világban, a nő közelsége pedig biológiai okokból elengedhetetlen a gyermek egészséges fejlődése érdekében, így ő az, aki rájuk vigyáz, és aki ápolja a családi fészket.

A gender-elmélet a tanult nemi szerepekre vonatkozik, amelyek hatalmas átalakuláson mennek keresztül. Míg a férfiak szerepköre nem sokat változott, addig a nők kiléptek a konyhából a munka világába, de emellett helyt kell állniuk otthon is. Megváltozott a munkamegosztás, mert megváltoztak az erőviszonyok. Így átalakult a hagyományos családmódel és a nők szerepköre is. A gazdasági változá-

sok miatt két kenyérkereső kell a családba, és megnövekedett a szellemi munkára való igény, amelyet egy nő is ugyanolyan hatékonyan elláthat, mint egy férfi, hiszen ott nincs szükség a fizikai erőre. Ennek ellenére a nők és férfiak közötti társadalmi különbségek megmaradtak, de itt is hatalmas eltérések mutatkoznak kultúra tekintetében, hiszen a skandináv országokban már sok helyen átvették a nők az irányítást, míg néhány arab országban még középkori viszonyok uralkodnak e téren.

A régebbi korokban a párválasztás fontossága csupán a családalapítás szempontjából volt fontos, napjainkban azonban ez kapja a fő szerepet. Az információrobbanás miatt sokkal jobban bele láthatunk mások látszatéletébe, és hogy kinek mije van, ami nekünk nincs. Így a gyors örömszerzés jellemzi párkapcsolatainkat és a párkeresés folyamatát is, a lehető legkevesebb idő- és energia-befektetéssel. Megjelentek a társkereső oldalak, mint például a Tinder, ami alapjaiban változtatta meg a hagyományos pártalálást. Két nagyon fontos információ azonnal az ember rendelkezésére áll: az illető párt keres, illetve hogy tetszik-e neki a másik, vagy nem. Két olyan információ, ami sok esetben, leginkább nők részéről, csak nagyon apró jelekben nyilvánul meg. A szociális fejlődésben az egyik legalapvetőbb tényező a metakommunikáció, amely a test minden olyan tudatos vagy tudattalan megnyilvánulását jelenti, ami nem verbális, de közvetlen. Ez lehet egy elhallgatott szó, egy arcrándulás vagy keresztbe tett kar. Aki ezt nem tudja olvasni, az társadalmilag nagyon hátrányos helyzetben van.

Nők gyakran tesztelik így a férfiakat, hiszen a kommunikáció minőségében a legfontosabb tényező a figyelem és az éberség, és egy kapcsolat értékét is ez adja meg. Ezt rombolják óhatatlanul a tömegkommunikációs eszközök. Érzéketlenné tesznek olyan fizikai jelek iránt, amelyek a virtuális világban nem tudnak megnyilvánulni. A felértékelődött idő és az információáradat miatt, amely egyben rengeteg lehetőséget és döntést jelent, a hasznosság és a hatékonyság átvette az igényesség helyét a fontossági sorrendben. A megéléshez idő kell és figyelem, az ember viszont az egyik impulzustól a másikhoz rohan, felgyorsult társadalmunk a gyors élvezetszerzésre készlet és a kötetlenségre, emiatt pedig rettegünk a felelősségtől. Ezek a tömegkommunikáció legrombolóbb hatásai, amelyek önmagukban ártalmatlanok, de emberi gyengeségeinkkel párosulva útvesztőbe sodornak minket.

A felelősségvállalás értéke alakult át a legjelentősebben, enélkül viszont minden minőségbeli változás lehetetlen. Az interneten arctalanul tehet az ember bármit, kommentelhet, kitalálhat olyan személyiségeket, amik nem léteznek, és bárkinek kiadhatja magát. Ez rendkívül károsan hat az ember jellemfejlődésére. Könnyű kibújni a felelősség alól, viszont ugyanolyan nehéz boldogulni, hiszen a jellemfejlődés, a nagy tettek elérése csak kellő felelősségvállalással lehetséges. Gondolatainkért, érzelmeinkért, szavainkért és másokért is felelősséggel tartozunk. Ezt az értéket hivatott a jellemünkbe táplálni a múlt századi családmodell hagyománya, amely bár a globalizáció miatt nem tartható fent eredeti formában a megváltozott szerepkörök miatt, de a felelősségvállalás megtanulása ugyanúgy minden ember egyéni kötelessége.

6. INDIVIDUALIZMUS VS. KOLLEKTIVIZMUS

A harmadik legfontosabb tényező, amelyhez egy egyén viszonyítani tudja magát, az saját maga, belső énképe, egyéni hajlamai és jelleme, illetve az arról alkotott véleménye, hogy mi a rendeltetése a világban. Nem igazán találunk a hagyományban erre utaló iránymutatást, hiszen a régi korok embere főleg a nemzet, a közösség és a család viszonyában fogalmazta meg egy ember feladatát és értékét. A kollektívizmus volt a megszokott társadalmi irányzat, és a hagyomány is a közösséget szolgálta, az egyéni érdekek háttérbe szorultak. Megtanították, hogyan legyünk hasznos tagjai a társadalomnak, és hogyan legyünk családunk és mások javára. A múlt emberének nem volt ideje azon elmélkedni, hogy érdekeit hol és miként érvényesítse, bár önzés és egoizmus akkor is volt, sokkal nagyobb szerepet kapott a köz szolgálata. A filozófusok és felvilágosult gondolkodók kiváltsága volt azon merengeni, hogy az individualizmus és a kollektívizmus között mi a helyes mérték. A nőknek pedig szinte egyáltalán nem volt önrendelkezési joga.

Ha elég mélyre ásunk történelmünkben, mégis találunk olyan hagyományt, amely az embert mint egyedülálló individuumot segíti a lelki fejlődésben. Ezt nevezi Hamvas Béla hagyománynak, a legmagasabb dolgokról való tudást, amelynek metafizikai tartalma változatlan maradt az idők során: „A hagyomány az ember és a transzcendens világ között lévő kapcsolat folytonosságának fenn-

tartása, az emberiség isteni eredetének tudata és az istenhasonlóságnak mint az emberi sors egyetlen feladatának megőrzése” (*Hagyomány*). A tömegkommunikációs eszközöknek köszönhetően az addig elszigetelt ember, akinek csak néhány vallási tanításhoz volt hozzáférése, ahhoz is csak akkor, ha tudott olvasni, napjainkra olyan távoli kultúrák ezoterikus irodalmába is betekintést nyerhet, mint a jóga rendszere vagy a kabbala, amelynek jelentése receptivitás, vagyis a tanuló fogékonyságára, befogadóképességére utal. Az ember egyéni gondolkodásában is megfigyelhető az a változás, amely a közösség és a külső világ felől saját maga megismerésére irányul. Virágzik az ezoterikus irodalom piaca, mindenki polcán van legalább egy self-help könyv, amely a szellemi fejlődést és az önmegvalósítást hivatott segíteni.

A „vonzás törvénye”, a „rendeld meg az univerzumtól”, a „kérd és megadatik” és más hangzatos szlogenekre épült spiritualitás sikeres iparág lett, mert igény van rá. Ennek ellenére pont a lényeg hiányzik belőle, hiszen a tetszetős csomagolásba öltöztetett spirituális tanításokból éppen az esszenciát vonták ki. Mert így piacképes, ez szolgálja ki a nárcisztikus szelfi-generációt. De vajon szolgál-e minket az, ami kiszolgál? A nárcizmus az individualizmus elburjánzott, eltorzított változata, ahol az egyén saját magának a rabja. Az individualizmus az egyén szabadságát hirdeti, és az önmegvalósítást helyezi előtérbe. A „mit akarok” egoista kérdését felváltja a „miért akarom” önkérése. Igényt kell teremteni az önálló gondolkodásra, a jellemfejlődésre és az introspekcióna, vagyis az önvizsgálatra, ez az alapja minden komolyabb spirituális törekvésnek. És akkor azt vonzzuk, rendeljük és kérjük az univerzumtól, ami tényleg a javunkra válik.

Az individualizmus nemes értelmében nem az önzőségen, hanem az egyén mint autonóm személyiség tiszteletén alapszik. Bár kétségtelen, hogy a fogyasztói társadalom, a kapitalizmus és a közösségi média hatására a morálisan éretlen ember csupán az énközpontúság és az önös érdekek érvényesítését látja benne. A régi idők embere a világ és a közösség felé fordult, a hagyomány és a vallás is ezt segítette, ám ez sok esetben önmegtagadássá fajult. A mai kor embere a másik véglet felé tart, figyelme önmagára irányul. Önmagát fényképezi, önmagát reklámozza, önös érdekeit tartja szem előtt. Felbomlott a régi közösségek funkciója, ahol a közösség az egyén érdekeit hivatott védeni, ahol megérte az egyes egyéneknek alárendelni magukat a köz akaratának, a közös célnak, amennyiben az a közösség egészségesen funkcionált. Egy mindenkiért, mindenki egyért. Most a „mindenki magáért” korát éljük, hiszen olyan sokfélék az érdekek, olyan sokszínű a globális közösség, hogy szinte lehetetlen egy mindenki által elfogadott értékrendszert létrehozni és betartatni. Az ősi hagyományokban köztölt iránymutatások befelé figyelésre tanítanak, amit nem szabad összekeverni a csak magunkra figyeléssel. Nehéz a helyes mérték megtalálása, de kellő éberséggel és tudatos gondolkodással az egyén és a társadalom viszonya az individualizmus korában is gyümölcsöző lehet.

7. AZ ARANY KÖZÉPÚT – A VILÁGPOLGÁR ÚTKERESÉSE

Nem egyszerű embernek lenni. Sok ellentétet kell kibékíteni kultúrák és érdekcsoportok között, személyes kapcsolatainkban és saját jellemünkben is. Az ellentétek között feszül az arany középut, amelyről nagyon könnyű letérni. Nem segít korunk kommunikációs paradigmaváltása és információ-robbanása sem, hiszen még sosem voltak ennyire kírakatban és ennyire nyilvánvalóak az emberi gyengeségek, amelyre a tömegkommunikációnak és ebből kifolyólag a világgazdasági változásoknak köszönhetően hatalmas iparágak épültek. Szeretetéhségünket, hiúságunkat és mohóságunkat kihasználva bombáznak minket minden irányból különböző ingerekkel, az utcán sétálva, az interneten, a televíziós reklámokban, és ami a legveszélyesebb: személyes beszélgetéseinkben is. Az ember gondolati és érzelmvilágát, ebből adódóan érdeklődési és beszédtemáit is az határozza meg, hogy milyen ingerek, impulzusok érik, milyen információkból tud táplálkozni. Ha még az egyén küzd is a lényegi információért, a lehúzó társaság nagyban visszaveti. Főleg a gyerekek, tizenévesek gondolkodására nagyon veszélyes ez, hiszen a kortársak véleménye sokkal nagyobbat nyom a latban, mint később, egy független, erős személyiségnél. Így rengeteg komplexus fejlődik ki bennük saját értékeikre vonatkozólag. A mi felelősségünk, hogy kialakítsuk bennük az igényt a minőségre, az önálló gondolkodásra és a tömegkommunikációs csatornák intelligens használatára.

Egy ember értékét a jellem és az akaraterő méri, hiszen tetteihez ebből gyűjti az energiát. A hagyomány ezeket a jellemerőket hivatott gondozni, a nemzeti öntudat és a népi hagyományok tiszte-

letre tanítanak, a hagyományos családmodell és a férfi–női évezredes szerepkör felelősségvállalásra, az önmegismerés ősi, misztikus hagyományai pedig figyelemre és éberségre. Ezen hagyományok fizikai megnyilvánulásai alakulnak, változnak, de a bennük rejlő ősi bölcsesség megmarad, és ezt jogunk és kötelességünk ápolni. Kiváltképp az internet világában, ami nem tiszteli a privát szférát, a névtelen véleménynyilvánítás lenével a felelősségvállalásról, a rengeteg információ pedig gátolja a figyelmet és az önálló gondolkodást.

Ha megtanuljuk a befogadás megfelelő módját, szentelünk elég időt az információ megérlelésére, mielőtt magunkba építjük azt, és tudatosságot viszünk abba, hogy mit nyilatkoztatunk ki a világban mind gondolati, érzelmi téren, mind a cselekedetek szintjén, és tisztelettel viseltetünk múltunk és mások iránt, akkor olyan alkímiai folyamatot hajtunk végre saját bensőnkben, amely gyengeségeinket erőkké alakítja, gyarlóságainkat értékekké. Még ha sokszor elbukunk is, mert ez óhatatlan, a törekvés az, ami igazán számít. Ez a 21. századi világpolgár legfőbb feladata és kötelessége. Elszánt alkímista-ként, kitartóan kell ostromolnunk tudatunkat, kitartóan kell belső gondolati és morális életünkbe beépíteni az értékeket, és végül, a folyamat végén ott fog ránk várni az emberarany.

